

Attitude en achtergrondkenmerken

In welke mate voelen leerlingen zich vertrouwd met het spreken van Engels? En komen ze ook buiten de Engelse les veel in aanraking met de Engelse taal? Wat is het opleidingsniveau van de leerkrachten voor het vak Engels? Hoe hoog schatten ze hun eigen Engelse vaardigheid en die van hun leerlingen in?

In dit hoofdstuk gaan we in op de achtergrondkenmerken van zowel leerlingen als leerkrachten en hun attitude tegenover Engels. Om hier zicht op te krijgen, vroegen we ze om een vragenlijst in te vullen. In totaal hebben 2.088 groep 8-leerlingen van de 95 deelnemende basisscholen de leerlingvragenlijst ingevuld. In deze vragenlijst stonden vragen over hun:

- houding ten opzichte van Engels (zoals attitude en *linguistic self-confidence*);
- buitenschools gebruik van Engels;
- ingeschatte eigen vaardigheid;
- thuistaal.

In de leerkrachtvragenlijst, ingevuld door 109 leerkrachten van 90 deelnemende scholen, stonden naast vragen over het onderwijsleerproces (zie hoofdstuk 1) vragen over:

- ervaring en opleiding;
- buitenschools gebruik van Engels;
- zelfinschatting van Engelse vaardigheden;
- inschatting van de leerlingvaardigheden op het gebied van Engels;
- waardering voor Engels in het primair onderwijs;
- algemene achtergrondkenmerken, bijvoorbeeld moedertaal en leeftijd.

In dit hoofdstuk geven wij de antwoorden van de leerlingen en leerkrachten op deze vragen.

Leerlingkenmerken

Attitude

Leerlingen beantwoordden een aantal vragen over de mate waarin zij Engels leuk, makkelijk en belangrijk vinden. Samen geven deze vragen de attitude van de leerling tegenover Engels weer. Een positievere attitude tegenover een vreemde taal, zoals Engels, bevordert het aanleren van deze taal (Masgoret & Gardner, 2003).

Een voorbeeld van een attitudevraag uit de leerlingvragenlijst is:

Vind je het belangrijk voor jouw toekomst om goed Engels te leren?

- Ik heb er geen mening over.
- Ja, ik vind Engels belangrijk.
- Nee, ik vind Engels niet zo belangrijk.

Op basis van de scores op de attitudevragen is een schaal gemaakt van 0 (zeer negatieve attitude) tot 10 (zeer positieve attitude). Met een gemiddelde score van 6,6 hebben leerlingen een (vrij) positieve attitude tegenover Engels. Er is geen significant verschil in attitude tussen leerlingen op vvtto- en eibo-scholen.

Linguistic self-confidence

Naast een positieve attitude tegenover Engels is het voor de verdere ontwikkeling van de taalvaardigheid belangrijk dat leerlingen Engels durven te gebruiken. Dit vertrouwen noemen we ook wel het *linguistic self-confidence*. Een van de kerndoelen voor Engels in het primair onderwijs (kerndoel 14) richt zich dan ook op het ontwikkelen van een attitude waarbij leerlingen zich durven te uiten in het Engels (SLO, 2006).

Op basis van vijf vragen is een schaal gemaakt om de durf van leerlingen om Engels te gebruiken te meten. Een voorbeeld van een van deze vragen is:

Stel je voor: je bent op vakantie. Kinderen vragen in het Engels of je mee wilt spelen. Wat doe je?

- Je schudt nee, want je denkt dat je Engels niet goed genoeg is.
- Je knikt ja, maar maakt in je beste Engels duidelijk dat je ze niet zo goed verstaat.
- Je zegt “yes” en speelt in het Engels mee.

De schaal, gebaseerd op de scores op alle vijf vragen samen, loopt van 0 (zeer weinig vertrouwen) tot 12 (maximaal vertrouwen). Gemiddeld scoren leerlingen een 8,1. Dat geeft aan dat leerlingen niet weglopen voor het gebruiken van Engels, maar ook niet overlopen van zelfvertrouwen om dit te doen. Er is geen significant verschil tussen de scores van vvtto- en eibo-leerlingen. Op de afzonderlijke items verschillen de reacties van leerlingen op vvtto- en eibo-scholen dan ook niet van elkaar, behalve bij de vraag “Stel je voor: er is op tv een Engelse tekenfilm die je graag wilt zien, maar de film heeft geen ondertiteling. Wat doe je?”. Vvtto-leerlingen reageerden hierop vaker dan eibo-leerlingen met een antwoord dat van vertrouwen getuigt (55 procent versus 47 procent).

Buitenschools gebruik Engels door leerlingen

De mate waarin leerlingen ook buiten school in aanraking komen met Engels blijkt samen te hangen met hun vaardigheid in Engels. Zo liet onderzoek zien dat buitenschools contact een goede voorspeller is van de luister- en leesvaardigheden van tien- tot elfjarigen die de taal leren (Muñoz & Lindgren, 2011). Informeel buitenschools gebruik van Engels beïnvloedt ook de prestaties op het gebied van receptieve grammaticale kennis bij zeven- tot negenjarigen (Muñoz, Cadierno & Casas, 2018).

In de leerlingvragenlijst staan vijftien vragen om het buitenschools gebruik van Engels in kaart te brengen. Elke vraag beschrijft een activiteit met de Engelse taal waarbij de leerling aan kon geven hoe vaak hij of zij dit doet. Voorbeelden van deze vragen naar buitenschools gebruik zijn:

Heb je wel eens in het Engels gechat, bijvoorbeeld via een chatprogramma of via een online game?

- Ja, dat doe ik wel vaker in het Engels.
- Ja, een of twee keer.
- Nee, dat heb ik nog nooit gedaan in het Engels.

Hoe vaak ben jij buiten school met Engels bezig?

Een boek of tijdschrift in het Engels lezen:

- Nooit.
- Soms (Eén keer per week of minder).
- Best vaak (elke week twee of drie keer).
- Heel vaak (bijna elke dag).

Hoeveel tijd besteed je per dag ongeveer aan het lezen, luisteren of schrijven in het Engels? Denk aan YouTube, gamen, social media, Spotify, Netflix, series op tv of Engels praten met bijvoorbeeld je Engelstalige buurjongen of klasgenootje.

- minuten.
- Tussen 1 en 10 minuten.
- Tussen 10 en 30 minuten.
- Tussen 30 en 60 minuten.
- Meer dan 1 uur.

Samen vormen de vragen een schaal die loopt van 0 tot 38, waarbij een hogere score meer buitenschools gebruik aangeeft. Gemiddeld scoren leerlingen een 18,9. Leerlingen komen dus duidelijk ook buitenschools in contact met het Engels. Weinig leerlingen scoren echter heel hoog op de schaal. Er zijn met andere woorden niet of nauwelijks leerlingen die buiten schooltijd heel intensief in aanraking komen met de Engelse taal. Eibo- en vvto-leerlingen verschillen niet significant van elkaar in hun gemiddelde buitenschools gebruik.

Zelfinschatting leerlingen luisteren, lezen, schrijven en spreken

In de vragenlijst reageerden leerlingen op stellingen over hun eigen vaardigheid op het gebied van lezen, luisteren, spreken en schrijven. Deze stellingen zijn vereenvoudigde versies van de *can do*-beschrijvingen uit het ERK en varieerden van niveau (van A1- en A2- tot B1-niveau)³. Bij elke stelling konden leerlingen aankruisen of ze de genoemde activiteit al wel of nog niet beheersten.

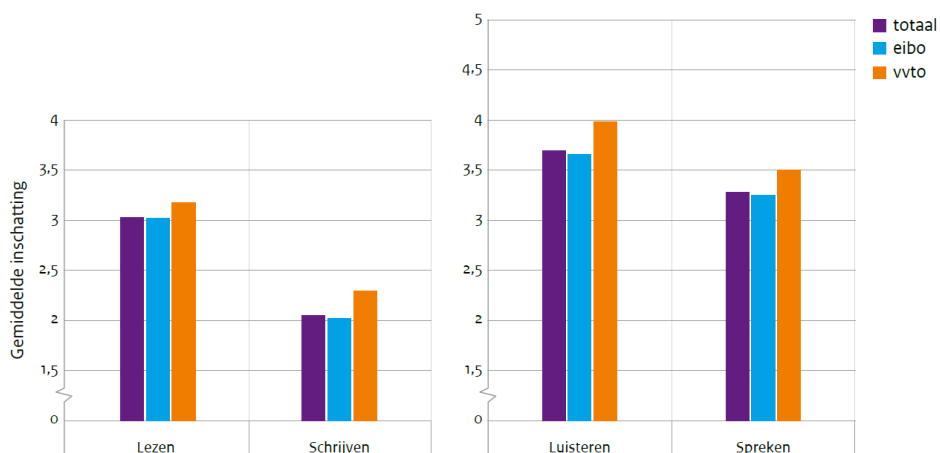
Voorbeeld van een stelling voor luisteren op A1-niveau:

Ik kan simpele zinnen begrijpen in een gesprek over familie en het dagelijks leven.

- Ja.
- Nog niet.

Op basis van deze stellingen zijn vier zelfinschattingsschalen gemaakt: voor lezen, luisteren, spreken en schrijven. De schalen voor lezen en schrijven bevatten elk vier stellingen (mogelijke score tussen 0 en 4) en de schalen voor luisteren en spreken bevatten vijf stellingen (mogelijke score tussen 0 en 5), zie figuur 2.1.4a.

figuur 2.1.4a Zelfinschatting lezen, luisteren, spreken en schrijven in het engels ($n_{\text{totaal}}=2.047$, $n_{\text{eibo}}=1.357$, $n_{\text{vvto}}=690$)

³Zie hoofdstuk 1 in deel c van deze rapportage voor meer informatie over het erk.

Leerlingen schatten hun eigen leesvaardigheid vrij positief in met een gemiddelde score van 3 op een maximum van 4. Dat geldt ook voor spreken (gemiddeld 3,3 van 5) en luisteren (gemiddeld 3,7 van 5). Leerlingen zijn wat minder overtuigd van hun eigen schrijfvaardigheid: hier halen leerlingen een gemiddelde score van 2 op een maximum van 4. De relatief lage zelfinschatting van leerlingen op het gebied van schrijven komt wellicht door de beperkte aandacht voor schrijfvaardigheid in lesmethoden.

Vvto-leerlingen schatten zichzelf op alle vaardigheden significant hoger in dan eibo-leerlingen. Wanneer we binnen de groep eibo-leerlingen een onderscheid maken tussen regulier en vervroegd eibo-leerlingen, blijkt dat bij lezen de vvto-leerlingen zichzelf vooral hoger inschatten dan de reguliere eibo-leerlingen. Er is geen significant verschil tussen de zelfinschatting van vvto-leerlingen en vervroegd eibo-leerlingen op het gebied van lezen.

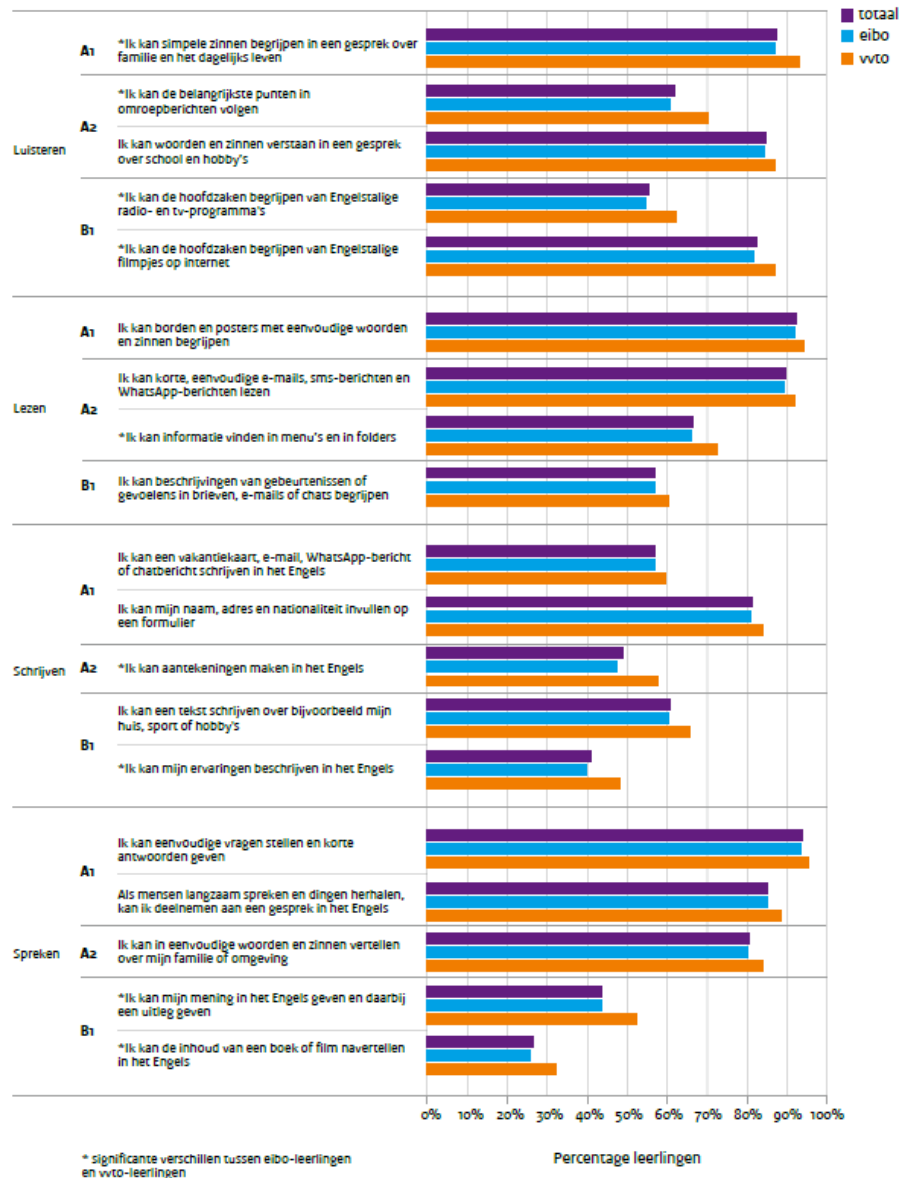
Figuur 2.1.4b op de volgende pagina geeft per vaardigheid de stellingen⁴ weer met daarbij het percentage leerlingen dat inschat de betreffende activiteit te beheersen.

De meeste leerlingen schatten in de A1-activiteiten voor luisteren, lezen, schrijven en spreken te beheersen. Leerlingen zijn minder overtuigd van hun vaardigheid om een vakantiekaart, e-mail, WhatsApp- of chatbericht in het Engels (A1) te kunnen schrijven. 43 procent geeft aan dit nog niet te kunnen. Over de beheersing van de A2- en B1-activiteiten voor luisteren, lezen, schrijven en spreken zijn leerlingen over het algemeen minder zeker. Bij de activiteiten voor luisteren en schrijven valt daarbij wel op dat leerlingen activiteiten die op B1-niveau zijn ingeschaald, soms beter zeggen te beheersen dan activiteiten op (het eenvoudigere) A2-niveau. Bij luisteren geldt dit bijvoorbeeld voor het begrijpen van de hoofdzak van Engelstalige filmpjes op internet (luisteren B1-niveau) in vergelijking met het kunnen volgen van de belangrijkste punten in omroepberichten (luisteren A2-niveau).

Als we kijken naar de verschillen tussen leerlingen van vvto- en eibo-scholen, valt op dat vvto-leerlingen een aantal activiteiten significant beter zeggen te beheersen dan eibo-leerlingen. Dit geldt voor alle activiteiten met een asterisk in figuur 2.1.4b. Als we inzoomen op deze verschillen, blijkt dat de lagere zelfinschatting van de eibo-leerlingen vaak voortkomt uit de zelfinschatting van leerlingen op de reguliere eibo-scholen. Leerlingen op reguliere eibo-scholen denken minder vaak de betreffende activiteiten te beheersen dan leerlingen op vervroegd eibo-scholen en vvto-scholen.

⁴ Voor schrijven zijn er vijf stellingen voorgelegd. Een van de stellingen ('ik kan mijn naam, adres en nationaliteit invullen op een formulier.') bleek echter niet goed te passen op de schaal 'zelfinschatting schrijfvaardigheid'. Vandaar dat de schaal op vier van de vijf stellingen is gebaseerd (zie voor meer informatie de technische rapportage bij de peiling engels).

figuur 2.1.4b Zelf ingeschatte vaardigheden ($n_{\text{totaal}}=2.026$, $n_{\text{eibo}}=1.345$, $n_{\text{vvtto}}=684$)

Inschatting leerlingvaardigheden door leerkracht

We vroegen niet alleen leerlingen hoe zij hun vaardigheden inschatten. Ook leerkrachten gaven een inschatting van de vaardigheden van hun leerlingen op het gebied van Engels. Per vaardigheidsgebied vroegen wij hen voor 3 concrete activiteiten aan te geven of zij denken dat de 20 procent best presterende leerlingen in groep 8 dit kunnen.

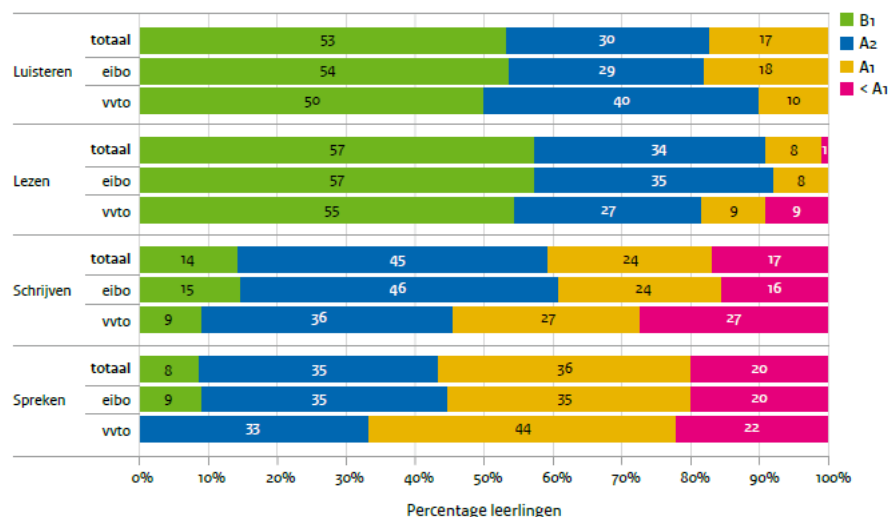
Een voorbeeld van zo'n activiteit is:

Mijn leerlingen kunnen vertrouwde namen, woorden en zeer eenvoudige Engelse zinnen begrijpen, bijvoorbeeld in mededelingen, op posters en in catalogi.

- Ja.
- Nog niet.

De gemiddelde inschattingen zijn weergegeven in figuur 2.1.5a. Daaruit blijkt dat leerkrachten de lees- en luistervaardigheid van hun leerlingen gemiddeld hoger inschatten dan de spreek- en schrijfvaardigheid. De inschatting die vvto-leerkrachten van hun leerlingen maken, verschilt vrijwel niet van de inschattingen die eibo-leerkrachten van hun leerlingen maken. Alleen het aandeel leerlingen waarvan vvto-leerkrachten inschatten dat deze nog niet A1-niveau halen voor lezen is met 9 procent significant hoger dan de inschatting van eibo-leerkrachten (0 procent).

figuur 2.1.5a inschatting erk-niveaus van de 20 procent best presterende leerlingen door leerkrachten (n=104-106)

Thuis taal en geboorteland ouders

Om beter zicht te krijgen op de taalachtergrond van de leerlingen, beantwoordden zij vragen over de taal die ze thuis spreken met hun vader en moeder en het geboorteland van hun ouders. De meeste leerlingen gaven aan dat hun vader (81 procent) en moeder (82 procent) in Nederland zijn geboren. Van 76 procent van de leerlingen is Nederland het geboorteland van beide ouders. Eibo- en vvto-leerlingen verschillen hierin niet van elkaar.

De meeste leerlingen spreken thuis Nederlands (97 procent). Van de leerlingen gaf 60 procent aan thuis uitsluitend Nederlands te spreken, 22 procent van de leerlingen spreekt thuis (ook) Engels en 25 procent spreekt thuis (ook) een andere taal dan Nederlands of Engels⁵. De meeste leerlingen worden thuis door zowel hun vader als moeder in het Nederlands aangesproken (92 procent)⁶. Van de leerlingen gaf 11 procent aan dat hun vader Engels met hen spreekt en 12 procent dat hun moeder Engels met hen spreekt. Verder wordt 7 procent thuis door beide ouders in het Engels aangesproken. Er zijn geen verschillen in thuistaal tussen leerlingen van eibo- en vvto-scholen.

⁵ de percentages tellen bij deze vraag op tot boven de 100 procent omdat leerlingen bij deze vraag meerdere hokjes konden aankruisen.

⁶ we vroegen leerlingen: "welke taal spreekt je moeder/verzorgster met jou?" en "welke taal spreekt je vader/verzorgster met jou?". leerlingen konden daarbij kiezen voor nederlands, engels, anders, of een combinatie hiervan.

LEERLINGATTITUDES EN -KENMERKEN IN HET KORT

Leerlingen, zowel op eibo- als vto-scholen, hebben gemiddeld een licht positieve attitude tegenover Engels. Uit de vragen naar de *linguistic self-confidence* van leerlingen, hun durf om Engels te spreken, blijkt dat leerlingen niet weglopen voor het gebruiken van Engels, maar ook niet overlopen van zelfvertrouwen om Engels te gebruiken. Ook buiten school komen leerlingen in aanraking met het Engels, al blijkt dit niet heel intensief te zijn. Eibo- en vto-leerlingen verschillen hierin niet van elkaar.

Vto-leerlingen schatten hun Engelse vaardigheden op het gebied van lezen, luisteren, spreken en schrijven hoger in dan eibo-leerlingen. Het valt op dat leerlingen zichzelf op het gebied van schrijven relatief laag inschatten. Dit komt wellicht door de beperkte aandacht voor schrijfvaardigheid in de lesmethoden.

Leerkrachten schatten de Engelse lees- en luistervaardigheid van hun leerlingen beduidend hoger in dan hun spreek- en schrijfvaardigheid. De inschatting die vto-leerkrachten van hun leerlingen maken, verschilt vrijwel niet van de inschattingen die eibo-leerkrachten van hun leerlingen maken. Alleen voor lezen schatten vto-leerkrachten vaker dan eibo-leerkrachten in dat hun leerlingen het A1-niveau niet behalen.

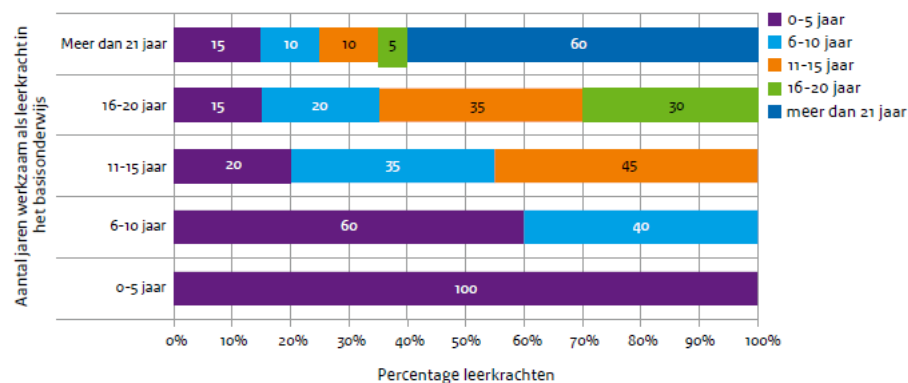
Van driekwart van de leerlingen is Nederland het geboorteland van beide ouders. De meeste leerlingen spreken thuis Nederlands. Een vijfde van de leerlingen spreekt thuis (ook) Engels en een kwart van de leerlingen spreekt thuis (ook) een andere taal dan Nederlands of Engels. Er zijn geen verschillen in thuistaal tussen leerlingen van eibo- en vto-scholen.

Leerkrachtkenmerken

Ervaring en opleiding

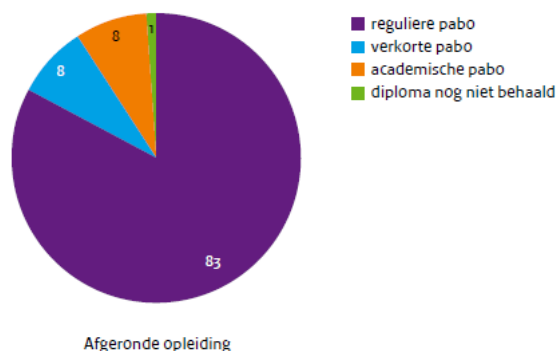
Ongeveer de helft van de leerkrachten heeft tussen de 0 en 10 jaar werkervaring als leerkracht in het basisonderwijs. Ongeveer een vijfde (19 procent) werkt al 21 jaar of langer als leerkracht in het basis- onderwijs. Deze ervaring overlapt niet een-op-een met ervaring in het geven van Engels aan leerlingen in het basisonderwijs (figuur 2.2.1a). Van de leerkrachten met de meeste jaren ervaring als leerkracht, heeft 60 procent evenveel ervaring met het geven van Engels. 40 procent geeft korter Engels dan de totale periode die ze als leerkracht werkzaam zijn.

figuur 2.2.1a ervaring met geven van engels naar jaren werkzaam als leerkracht in het basisonderwijs (n=108)

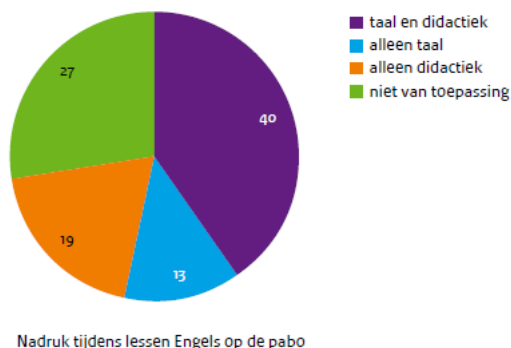
Gevraagd naar hun opleidingsachtergrond blijkt dat het merendeel van de leerkrachten de reguliere pabo heeft afgerond (83 procent), 16 procent heeft de verkorte of academische pabo doorlopen (figuur 2.2.1b).

figuur 2.2.1b afgeronde opleiding van leerkrachten engels (n=103)

Ruim driekwart van de leerkrachten volgde Engels op de pabo als verplichte module. Slechts een klein deel van de leerkrachten (6 procent) volgde Engels als keuzemodule. Figuur 2.2.1c laat zien waar de nadruk op lag tijdens de lessen Engels op de pabo. Bij de meeste leerkrachten (40 procent) was dit een combinatie van taal en didactiek. Ook beantwoordde een relatief groot deel van de leerkrachten (27 procent) deze vraag met 'niet van toepassing'. Over de omvang en inhoud van het vak Engels op de pabo is maar liefst 80 procent van de leerkrachten ontevreden.

figuur 2.2.1c nadruk tijdens lessen engels op de pabo (n=97)

Buitschools gebruik Engels door leerkrachten

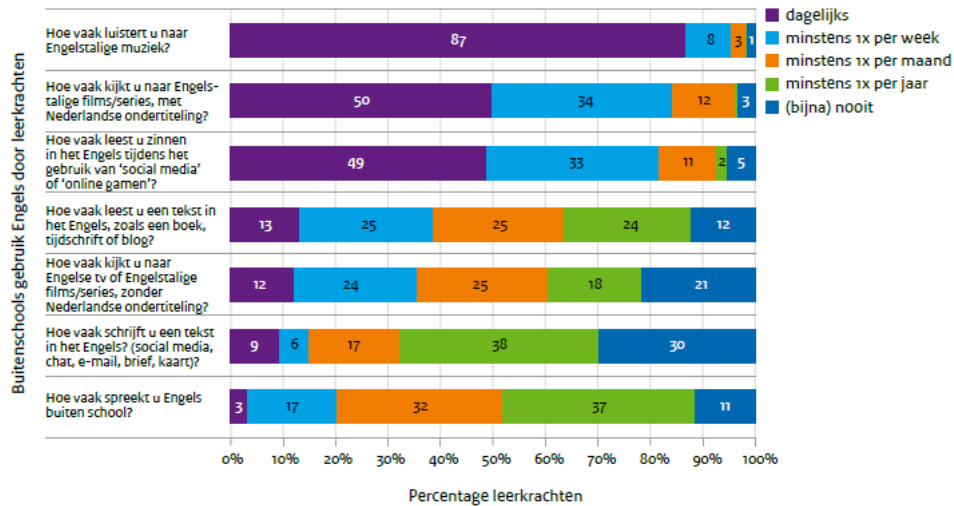
Leerkrachten kunnen de eigen Engelse taalvaardigheid bijhouden en verder ontwikkelen door deze in het dagelijks leven te gebruiken, zowel actief als passief. Dit is belangrijk, aangezien een hogere Engelse taalvaardigheid van de leerkracht de Engelse taalvaardigheid van leerlingen bevordert (Unsworth, Persson, Prins & De Bot, 2014)⁷. De leerkrachtvragenlijst bevatte daarom vragen over de mate waarin de leerkracht het Engels buitenschools gebruikt. Figuur 2.2.2a laat zien in welke mate leerkrachten Engels buitenschools gebruiken.

Luisteren naar Engelstalige muziek is de meest frequente buitenschoolse activiteit: 87 procent van de leerkrachten doet dit dagelijks. Ook komen leerkrachten vaak met Engels in contact via Engelse films en series met Nederlandse ondertiteling en Engelse zinnen op social media.

⁷ volgens het onderzoek van unsworth et al. (2014) is het beheersingsniveau van het engels van leerlingen met een leerkracht die een *native speaker* is of een *non-native speaker* met een goede beheersing van het engels (een *proficient user*, oftewel iemand met c-niveau binnen het erk) hoger dan dat van leerlingen met een leerkracht met een b-niveau binnen het erk (de zogenaamde *independent user*), ook wanneer gecontroleerd wordt voor het aantal minuten per week waarin op school aandacht aan engels is besteed.

Gemiddeld over de activiteiten geven leerkrachten aan tussen de een keer per maand en een keer per week het Engels informeel te gebruiken. Hierin zien we geen verschillen tussen vvtto- en eibo-leerkrachten.

figuur 2.2.2a buitenschools gebruik van engels door leerkrachten (n=108)

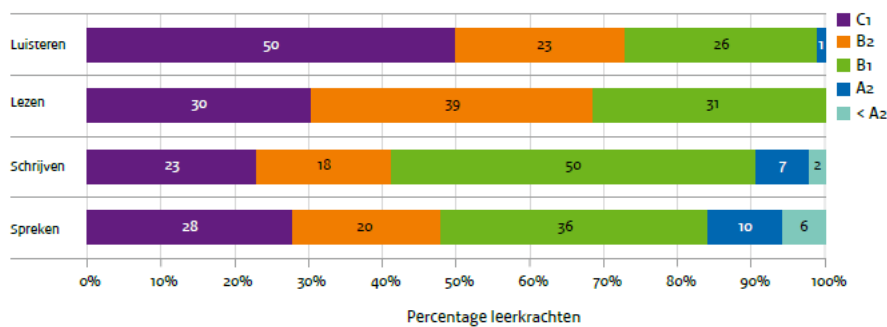
Zelfinschatting leerkrachten luisteren, lezen, schrijven en spreken

Volgens de Kennisbasis van de pabo is voor het verzorgen van Engels in het basisonderwijs sinds 2018 van leerkrachten een eigen taalvaardigheidsniveau van minimaal B2 vereist voor mondelinge taalvaardigheid, luistervaardigheid en woordenschat in relatie tot de specifieke context van het onderwijs⁸. Om te kijken hoe leerkrachten hun eigen taalvaardigheidsniveau inschatten, vroegen wij hen hier per vaardigheid een inschatting van te geven. Het gaat daarbij om de vaardigheden lezen, luisteren, schrijven en spreken.

Per vaardigheid gaven we 4 ERK-beschrijvingen, corresponderend met ERK-niveaus A2, B1, B2 en C1. Leerkrachten konden bij deze beschrijvingen aankruisen of ze het niveau nog niet of juist wel beheersten. Figuur 2.2.3a laat voor elke vaardigheid zien welk deel van de leerkrachten zichzelf op A2-, B1-, B2- en

C1-niveau inschat. Over het algemeen schatten leerkrachten hun luistervaardigheid het hoogst in: driekwart van alle leerkrachten schat zichzelf op minimaal B2-niveau in en de helft van de leerkrachten zelfs op niveau C1. De laagste inschattingen geven zij voor schrijf- en spreekvaardigheid. Een klein deel van de leerkrachten schat hun vaardigheid op deze inhoudsgebieden lager in dan op A2-niveau (respectievelijk 2 en 6 procent). Vvtto- en eibo-leerkrachten verschillen niet significant in de zelf ingeschatte Engelse vaardigheid.

figuur 2.2.3a eigen inschatting van vaardigheid leerkracht (n=102-106)

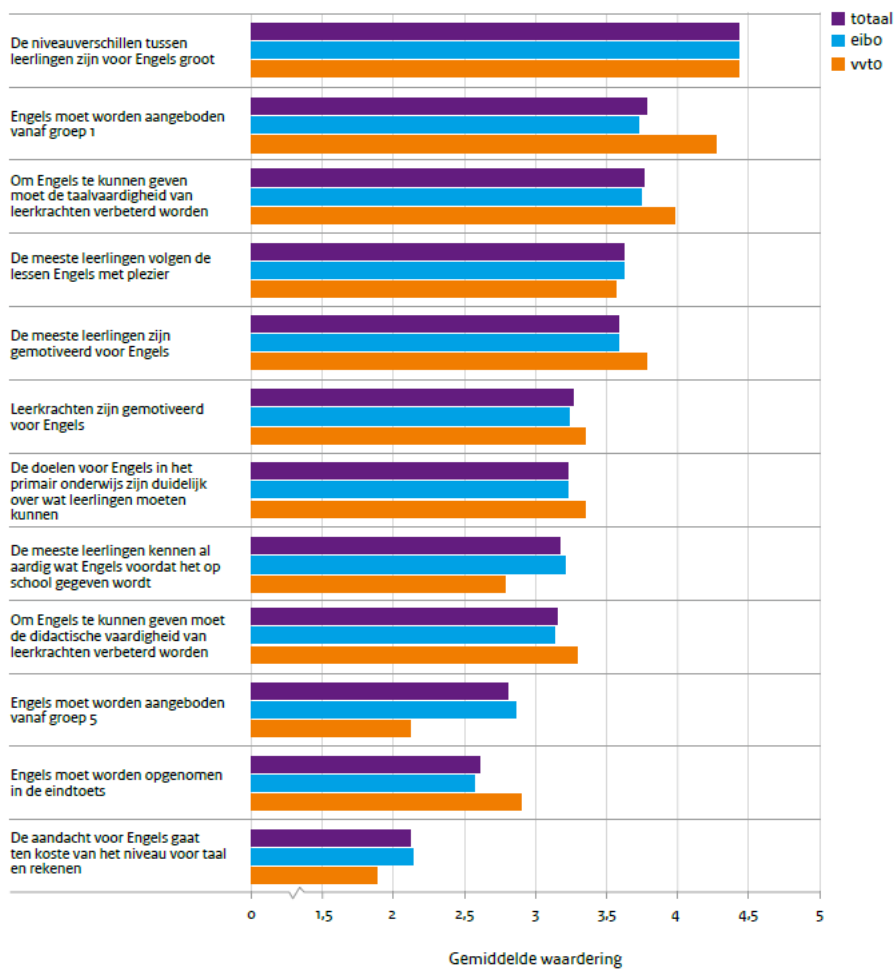

⁸ Zie https://www.10voordeleraar.nl/documents/kennisbases_pabo/kennisbasispabo.pdf.

Waardering voor Engels in het basisonderwijs

We legden de leerkrachten twaalf stellingen voor over de plus- en minpunten van het vak Engels. Leerkrachten konden bij elke stelling aangeven in welke mate ze het met de stelling eens zijn op een schaal van 1 (helemaal mee oneens) tot 5 (helemaal mee eens). De meeste leerkrachten zijn het er helemaal mee eens dat de niveaoverschillen tussen leerlingen voor Engels groot zijn. Dat de aandacht voor Engels mogelijk ten koste gaat van het niveau voor taal en rekenen, onderschrijven ze niet duidelijk. Zowel eibo- als vwto-leerkrachten zijn het meer eens met de stelling dat Engels aangeboden moet worden vanaf groep 1 dan vanaf groep 5. Ook in hun mening over de andere stellingen verschillen de eibo- en vwto-leerkrachten niet significant van elkaar.

figuur 2.2.4a gemiddelde score per stelling op schaal van 1, helemaal mee oneens tot 5, helemaal mee eens (n=102-107)

Achtergrondkenmerken van de leerkrachten

Uit achtergrondvragen in de leerkrachtvragenlijst komt naar voren dat het merendeel van de leerkrachten vrouw is (69 procent). De verdeling van het aantal leerkrachten naar leeftijd lijkt vrij evenredig. We zien dat een derde van de leerkrachten tussen de 30 en 40 jaar is. In totaal heeft zo'n twee derde een leeftijd tussen de 30 en 60 jaar.

Vrijwel alle leerkrachten zijn geboren in Nederland (96 procent) en beschouwen Nederlands als moedertaal (97 procent). Geen van de leerkrachten beschouwt Engels als moedertaal. Wel communiceert een kwart van de leerkrachten naast het Nederlands ook in het Engels. Andere talen die leerkrachten regelmatig naast het Nederlands spreken, zijn Fries, Duits, Arabisch, Italiaans, Turks, Spaans en Papiaments.

LEERKRACHTKENMERKEN IN HET KORT

Het merendeel van de leerkrachten heeft de reguliere pabo als opleidingsachtergrond, veelal met Engels als verplichte module. Vier vijfde van de leerkrachten is ontevreden over de omvang en inhoud van het vak Engels op de pabo. Het aantal jaar ervaring met het geven van Engels verschilt sterk per leerkracht en is vaak korter dan het aantal jaren ervaring als leerkracht in het basisonderwijs.

Leerkrachten schatten hun eigen Engelse vaardigheid het hoogst in voor luisteren en lezen: vrijwel alle leerkrachten schatten zichzelf op minstens B1-niveau in en, met name bij luisteren, een groot deel zelfs op C1-niveau. Minder overtuigd zijn ze van hun Engelse schrijf- en spreekvaardigheid. Een klein deel van de leerkrachten schat zijn vaardigheid op deze inhoudsgebieden zelfs lager in dan A2-niveau.

De meeste leerkrachten ervaren de niveaoverschillen tussen leerlingen voor Engels als groot. Verder zijn zowel eibo- als vvto-leerkrachten het meer eens met de stelling dat Engels aangeboden moet worden vanaf groep 1 dan vanaf groep 5.

Vrijwel alle leerkrachten zijn geboren in Nederland en beschouwen Nederlands als moedertaal. Hoewel geen van de leerkrachten het Engels als moedertaal heeft, communiceert een kwart van de leerkrachten naast het Nederlands ook in het Engels. Buitenschools komen zowel vvto- als eibo-leerkrachten het meest in aanraking met de Engelse taal via Engelstalige muziek, films en series en social media.

Trend 2012-2018

Zijn er sinds 2012, het jaar van de vorige peiling Engels, veranderingen opgetreden in de attitude, achtergrondkenmerken en zelfinschatting van leerlingen en leerkrachten? Om hier zicht op te krijgen, vergelijken we de huidige resultaten met die van de vorige peiling Engels⁹ (Geurts & Hemker, 2013). Net als voor de trendanalyses bij het aanbod van Engels geldt voor de leerkrachtgegevens dat we de verschillen alleen kunnen beschrijven. Door het ontbreken van de data van de leerkrachtvragenlijst van de peiling in 2012 is toetsing van de verschillen op significantie niet mogelijk. Dit deden we wel bij de vergelijking van achtergrondkenmerken van leerlingen op basis van antwoorden op de leerlingvragenlijst.

⁹ de hier weergegeven percentages kunnen iets afwijken van de percentages die staan weergegeven in de rapportage van het peilingsonderzoek in 2012 (geurts & hemker, 2013), omdat antwoordcategorieën soms zijn samengenomen om ze vergelijkbaar te maken met de antwoordcategorieën zoals deze in 2018 zijn gehanteerd.

Trend achtergrondkenmerken leerlingen

Attitude, linguistic self-confidence en buitenschools gebruik

In de huidige peiling zijn voor het eerst schaalscores berekend voor zowel de leerlingattitude, *linguistic self-confidence* als buitenschools gebruik van Engels. Deze zijn dus nog niet te vergelijken met eerdere peilingen. Wel zijn veel vragen, zowel in de huidige peiling als in die van 2012, gesteld¹⁰. Voor attitude zijn er weinig opvallende verschillen. Iets meer leerlingen geven aan Engels op school een makkelijk vak te vinden (2012: 25 procent; 2018: 34 procent). Ook vinden ze het vak vaker leuk (2012: 41 procent; 2018: 48 procent). Over het belang van goed Engels voor de toekomst zijn leerlingen nog vrijwel even overtuigd (2012: 90 procent; 2018: 89 procent).

Door veranderingen in de vraagstelling kunnen we niet alle items voor *linguistic self-confidence* vergelijken. Op basis van de items die wel gelijk zijn gebleven, lijkt de durf van leerlingen in 2018 iets toegenomen ten opzichte van 2012 (2012: 48 procent; 2018: 61 procent). Het gebrek aan ondertiteling bij een Engelse tekenfilm schrikt leerlingen nu minder af dan in 2012 (2012: 34 procent; 2018: 48 procent). Engelstalige boeken benaderen ze ook vaker positief (2012: 13 procent; 2018: 18 procent). Hetzelfde geldt voor Engelstalige websites (2012: 18 procent; 2018: 23 procent). Op de vraag of leerlingen op vakantie mee durven te spelen als het ze in het Engels wordt gevraagd, geeft in 2018 echter 65 procent aan dit wel te willen ten opzichte van 75 procent in 2012. Het gaat hier in alle gevallen om zeer kleine verschillen.

Voor de meting van buitenschools gebruik van Engels verschilden de vragen te sterk om een vergelijking mogelijk te maken.

Zelfinschatting leerlingen

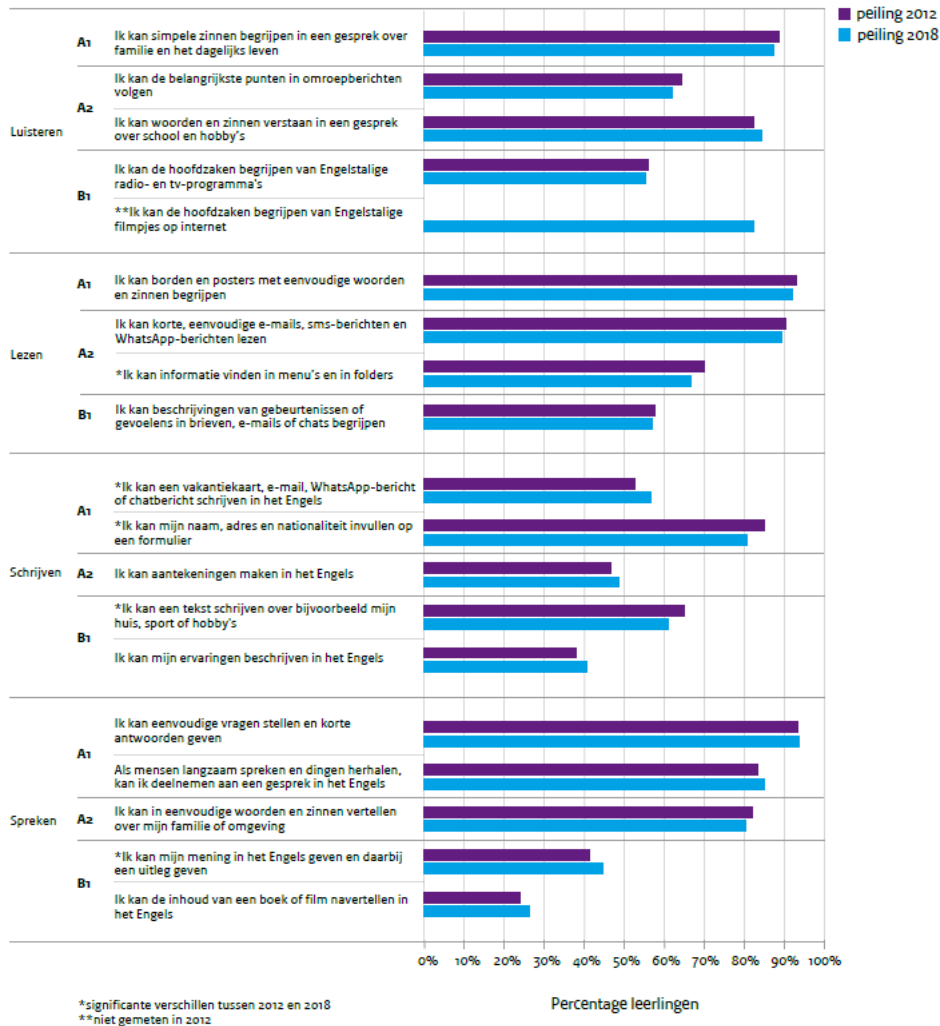
Om de zelfinschatting van leerlingen tussen 2012 en 2018 te vergelijken, maakten we zowel voor 2018 als 2012 zelfinschattingsschalen voor lezen, luisteren, spreken en schrijven (paragraaf 2.1.4). Uit de scores op deze schalen blijkt dat leerlingen hun eigen vaardigheden in 2012 en 2018 vergelijkbaar inschatten¹¹.

Figuur 2.3.1a geeft per vaardigheid de stellingen weer met daarbij het percentage leerlingen dat in 2012 en 2018 inschat de betreffende activiteit te beheersen. Het grootste verschil is te zien bij schrijven. Waar leerlingen in 2018 iets vaker aangaven een vakantiekaart, e-mail, WhatsApp- of chatbericht te schrijven (2012: 53 procent; 2018: 57 procent), schreven leerlingen in 2012 vaker een tekst over bijvoorbeeld hun huis, sport of hobby's (2012: 65 procent; 2018: 61 procent) en vulden zij vaker hun naam, adres en nationaliteit in op een formulier (2012: 85 procent; 2018: 81 procent).

¹⁰ de attitudevragen zijn iets anders verwoord in beide peilingen. in 2018 is bijvoorbeeld een van de vragen: "vind je engels op school een gemakkelijk vak?". in 2012 was de formulering van dezelfde vraag: "John zegt: 'ik vind engels op school best een gemakkelijk vak.' ben je het met John eens?".

¹¹ luisteren 2012: 2,91 en 2018: 2,89; lezen 2012: 3,12 en 2018: 3,05; spreken 2012: 3,22 en 2018: 3,30; schrijven 2012: 2,85 en 2018: 2,06. voor de zelfinschatting van luisteren komt de schaalscore voor 2018 niet helemaal overeen met de score zoals weergegeven in paragraaf 2.1.4 omdat de vaardigheid 'ik kan de hoofdzaken begrijpen van engelstalige filmpjes op internet.' in 2012 niet is bevestigd en om die reden niet kon worden meegenomen in de schaalberekening.

figuur 2.3.1a overzicht van scores op de zelfbeoordelingen per activiteit voor lezen, luisteren, spreken en schrijven ($n_{2018}=2.026$, $n_{2012}=1.343$)

Thuis taal

In beide jaren spreken verreweg de meeste leerlingen thuis Nederlands, al spreken sinds 2012 iets meer leerlingen thuis Nederlands (2012: 93 procent; 2018: 97 procent). Ook noemen zij het spreken van een andere taal dan Nederlands of Engels in 2018 vaker (2012: 13 procent; 2018: 25 procent). Daarentegen lijkt Engels thuis net iets minder te worden gesproken: in 2012 sprak meer dan een kwart van de leerlingen thuis Engels (27 procent), in 2018 is dit 22 procent. Dit betreft allemaal significante, maar kleine verschillen.

Trend achtergrondkenmerken leerkrachten

Ervaring en opleiding

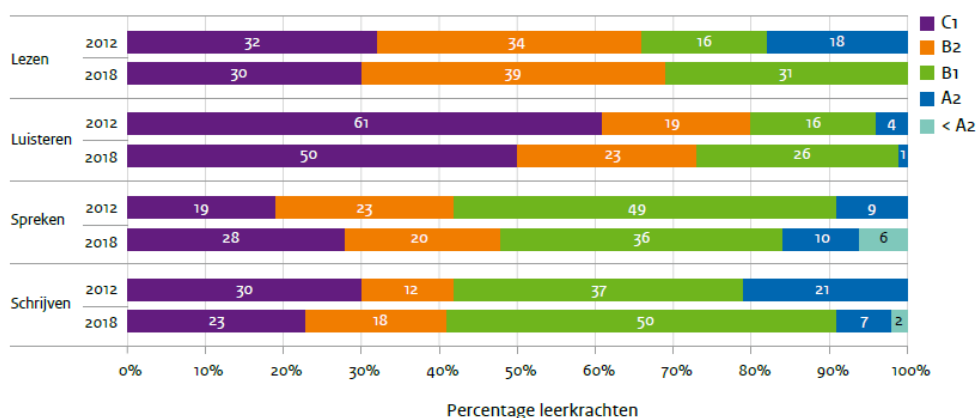
In 2018 geeft ruim driekwart van de leerkrachten aan Engels op de pabo als verplichte module te hebben gevolgd. Dit is een stuk meer dan in 2012: toen was dit slechts 13 procent van de leerkrachten in het reguliere basisonderwijs. Volgens de rapportage volgde in 2012 echter 49 procent een keuzemodule Engels op de pabo. Dit is in 2018 slechts 6 procent.

In 2018 is 20 procent van de leerkrachten tevreden over de omvang en inhoud van Engels op de pabo. Dit is een lichte stijging ten opzichte van 2012 toen 11 procent van de leerkrachten tevreden was.

Zelfinschatting leerkrachten

Een globale vergelijking van de inschatting die leerkrachten van hun eigen vaardigheden maken, is weergegeven in figuur 2.3.2a. Als we kijken naar het percentage leerkrachten dat zichzelf minimaal op het beoogde niveau B2 inschat in beide peilingen, valt op dat dit aandeel in 2018 hoger is voor lezen (2018: 69 procent; 2012: 66 procent) en spreken (2018: 48 procent; 2012: 42 procent). Op het gebied van luistervaardigheid schatten nu juist minder leerkrachten zichzelf op minimaal B2-niveau in: 73 procent ten opzichte van 80 procent in 2012. Voor schrijven is de zelfinschatting vrijwel gelijk gebleven: 42 procent van de leerkrachten schat zichzelf in 2012 op minimaal B2-niveau in tegenover 41 procent in 2018.

figuur 2.3.2a inschatting eigen vaardigheid leerkrachten in peiling 2012 en 2018 ($n_{2012}=57$, $n_{2018}=102-106$)

Waardering voor Engels in het basisonderwijs

Ook in de vorige peiling beantwoordden leerkrachten stellingen over het vak Engels in het basisonderwijs. Voor een aantal stellingen kunnen we de reacties van leerkrachten wel globaal vergelijken met die in 2012.

Zo is in de huidige peiling twee derde van de leerkrachten het (helemaal) eens met de stelling dat Engels moet worden aangeboden vanaf groep 1. In 2012 was dit nog 41 procent. Ook zijn minder leerkrachten het (helemaal) eens met de stelling dat Engels vanaf groep 5 moet worden aangeboden (2018: 30 procent, 2012: 40 procent).

Over het opnemen van Engels in de eindtoets zijn leerkrachten negatiever dan in 2012: 53 procent geeft aan het hiermee (zeer) oneens te zijn, in 2012 was dit 36 procent. Leerkrachten maken zich nog steeds weinig zorgen dat aandacht voor Engels ten koste gaat van het niveau voor taal en rekenen. In 2012 was 7 procent van de leerkrachten het hier (zeer) mee eens, in 2018 is dat 5 procent. Tot slot geeft 39 procent van de leerkrachten aan het (zeer) eens te zijn met de stelling dat leerkrachten gemotiveerd zijn voor Engels. In 2012 waren leerkrachten het hier vaker (zeer) mee eens (57 procent).

TREND IN HET KORT

We hebben de resultaten van 2018 afgezet tegen de resultaten uit 2012. Dit was echter alleen globaal mogelijk en niet op alle onderdelen.

De attitude van leerlingen tegenover Engels lijkt weinig veranderd. De durf van leerlingen om Engels te spreken, lijkt in 2018 iets toegenomen ten opzichte van 2012. De eigen inschatting van hun Engelse vaardigheid is in beide jaren vergelijkbaar.

Sinds 2012 lijken iets meer leerlingen thuis Nederlands te spreken. Daarentegen spreken zij in 2018 thuis net wat minder vaak Engels dan in 2012. Wel spreken zij in 2018 vaker een andere taal dan Nederlands of Engels.

Het aandeel leerkrachten dat aangeeft Engels als verplichte module te hebben gevolgd op de pabo is veel groter in 2018 dan in 2012. Over de inhoud en omvang van Engels op de pabo zijn leerkrachten in beide jaren weinig positief, maar in 2018 wel iets positiever.

De eigen inschatting die leerkrachten van hun Engelse vaardigheid maken, lijkt niet sterk veranderd. Voor lezen en spreken schatten in 2018 iets meer leerkrachten in het beoogde niveau B2 te beheersen. Voor luisteren schatten in 2018 juist minder leerkrachten hun niveau op minimaal B2 in vergelijking met 2012. Voor schrijfvaardigheid is deze zelfinschatting in 2012 en 2018 vrijwel gelijk.

Ten opzichte van 2012 lijken leerkrachten in de huidige peiling meer voorstander te zijn voor het aanbieden van Engels vanaf groep 1 in plaats van groep 5. Over het opnemen van Engels in de eindtoets zijn leerkrachten daarentegen negatiever dan in 2012.